

private and public sphere should be expanded due to the regulation of not only certain basic but also certain additional compulsory measures of criminal nature against such persons. Along with the simultaneous expansion of the list of compulsory measures of a criminal nature in relation to legal entities, those measures that result in the exemption from the application of compulsory measures of a criminal nature in relation to legal entities should be extended.

Keywords: legal entity, fine, confiscation of property, liquidation, reorganization, deprivation and restriction of rights of legal entity.

УДК 343.2

DOI: 10.31733/2078-3566-2019-4-224-230

Шмат М. С. ©

аспірант

(Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»)

ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ ЗА ХВОРОБОЮ: ПОНЯТІЙНА СКЛАДОВА ТА ВИЗНАЧЕННЯ ДЕФІНІЦІЇ

Здійснено аналіз суміжних кримінально-правових інститутів звільнення від кримінальної відповідальності і звільнення від покарання та його відбування. Запропоновано особливий підхід до розуміння форм кримінальної відповідальності та звільнення від покарання. Сформульовано визначення поняття звільнення від покарання за хворобою. Наведено пропозиції, спрямовані на вдосконалення інституту звільнення від покарання за хворобою, зокрема щодо впровадження його дефініції.

Ключові слова: поняття, визначення, хвороба, кримінальна відповідальність, звільнення від покарання, відмова держави.

Постановка проблеми. Українські правники визнають дієвою формою протидії злочинності не лише застосування заходів покарання, а й відмову від них. Питання звільнення від покарання за хворобою, з погляду реалізації принципу гуманізму та недопустимості спотворення мети покарання, посідає одне з провідних місць у системі звільнення від покарання та його відбування. Однак ставлення вчених до інституту звільнення від покарання за хворобою є неоднозначним, а підходи до визначення понятійної складової цієї категорії є різними.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. У науці кримінального циклу питанню визначення поняття звільнення від покарання за хворобою лише фрагментарно і опосередковано приділяли увагу, зокрема такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як Ю. В. Баулін, К. С. Бородулькіна, Р. І. Брящей, О. П. Горох, О. В. Жданова, С. І. Зельдов, Є. О. Письменський, М. В. Романов, В. В. Скибицький, П. Л. Фріс.

Метою є дослідження понятійної складової інституту звільнення від покарання за хворобою та визначення дефініції.

Актуальність теми зумовлена розвитком теорії та практики нормотворення в Україні і необхідності формування пропозицій щодо внесення змін до кримінального законодавства України, з метою удосконалення інституту звільнення від покарання за хворобою. Необхідність проведення наукової розробки проблематики вдосконалення термінології кримінального законодавства України – визнано актуальним Рекомендацією Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності: «Актуальні проблеми вдосконалення та уніфікації термінології Кримінального кодексу України» [5].

© Шмат М. С., 2019

ORSID iD <https://orcid.org/0000-0001-8847-0557>

m-shmat@borisfen.net

Визначення дефініції цього інституту матиме суттєве значення для реалізації юридичної визначеності кримінального права України як неодмінного елемента верховенства права [6].

Виклад основного матеріалу. Кримінально-правові норми щодо звільнення від покарання за хворобою містяться в XII розділі Загальної частини Кримінального кодексу України «Звільнення від покарання та його відбування». Проте на рівні нормативного регулювання, а так само і на рівні доктринального обговорення поняття звільнення від покарання за хворобою не визначено. Виходячи з місця, яке займає цей інститут у системі кримінального права України, для повноти розуміння його сутності слід розглянути більш загальні правові категорії, такі як інститут звільнення від покарання та його відбування та інститут звільнення від кримінальної відповідальності.

Кримінальна відповідальність є різновидом юридичної відповідальності, особливим елементом у механізмі кримінально-правового реагування держави щодо особи, яка вчинила злочин; особливим кримінально-правовим інститутом, у межах якого здійснюється реагування держави на вчинений злочин.

Відповідно до рішення Конституційного Суду України від 27 жовтня 1999 року, яким надано офіційне тлумачення ч. 3 ст. 80 Конституції України (справа про депутатську недоторканність), кримінальна відповідальність передбачає офіційну оцінку відповідними органами поведінки особи як злочинної і настає з моменту набуття чинності обвинувальним вироком суду [2]. Отже, звільнення від кримінальної відповідальності може бути, якщо є правові підстави виключно до набуття чинності обвинувальним вироком суду.

Відповідно до постанови Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 року №12 «Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності», звільнення від кримінальної відповідальності – це відмова держави від застосування щодо особи, яка вчинила злочин, установлених законом обмежень певних прав і свобод шляхом закриття кримінальної справи, яке здійснює суд у випадках, передбачених Кримінальним кодексом України, у порядку, встановленому Кримінально-процесуальним кодексом України [4]. Понятійний зміст цього інституту має суттєве значення не тільки для узагальнення судової практики, а й для доктринальних досліджень, зокрема впливу на формування дефініцій у суміжних кримінально-правових інститутах.

Кримінальна відповідальність може бути реалізована в таких двох формах:

- 1) засудження винного з призначенням покарання;
- 2) засудження винного із звільненням від покарання та його відбування (до якого слід віднести і не призначення покарання, тобто звільнення від покарання в порядку ч. 4, 5 ст. 74 КК України).

Під звільненням від покарання слід розуміти відмову держави на підставі положень кримінального закону і в порядку, передбаченому КПК України та КВК України, від призначення засудженій особі покарання або застосування щодо неї покарання під час ухвалення вироку, або під час його виконання, або подальшого відбування призначеного покарання, а також від виконання покарання у виді та межах, визначених вироком суду. [8, с. 406–407]. Таке визначення наводить відомий фахівець у галузі кримінального права О. П. Горох і вважає за доцільне його закріплення в Кримінальному кодексі України.

Характерними ознаками інституту звільнення від покарання та його відбування є те, що:

- а) може застосовуватись виключно до особи, яка визнана винною у вчиненні злочину за обвинувальним вироком суду і їй призначена відповідна міра покарання;
- б) застосування будь-якого виду звільнення від покарання становить виключну прерогативу суду, крім звільнення від покарання або пом'якшення покарання на підставі закону України про амністію або акта помилування;
- в) підстави застосування звільнення від покарання та його відбування безпосередньо впливають з мети покарання.

Перелічені ознаки звільнення від покарання та його відбування і відрізняють цей інститут від звільнення від кримінальної відповідальності. Окремо звертаємо увагу, що для інституту звільнення від покарання та його відбування є обов'язковим встановлення вини у вчиненні інкримінованого кримінального правопорушення саме вироком суду, який набув чинності. День набуття чинності обвинувальним вироком, на думку Ю. В. Бауліна, є межею, що розділяє звільнення від кримінальної відповідальності і звільнення від покарання [7, с. 60].

Назва XII розділу Загальної частини Кримінального кодексу України «Звільнення

від покарання та його відбування» зумовлена невідповідністю суті цього інституту, адже не обмежується тільки звільненням від покарання та звільненням від відбування покарання. Цей кримінально-правовий інститут за характером застосованих підстав, передбачених Кримінальним Кодексом України, можна поділити на такі види:

1. *Звільнення від покарання, тобто не призначення покарання.* (Наприклад, застосування положень ч. 4, 5 ст. 74 КК України). Ю. В. Баулін вважає, що звільнення від покарання – це відмова держави у випадках, передбачених законом, від реальної кримінальної відповідальності, тобто від призначення особі, винній у вчиненні злочину, покарання [7, с. 60]. Хоча існують у теорії кримінального права і деякі суперечливі трактування. Так, С.О. Письменський визначає звільнення від покарання, як явище, за яким особа засуджується за вчинення злочину обвинувальним вироком суду, їй призначається конкретна міра покарання, яку вона умовно або безумовно не відбуває (не виконує) [10, с. 193]. Такі різні підходи до звільнення від покарання не здатні розставити акценти у визначенні його змісту та полегшити застосування кримінального законодавства. Аналізуючи звільнення від покарання, робимо висновок, що для сталості цієї дефініції бракує правової визначеності та сталості практики правозастосування.

2. *Звільнення від відбування покарання (призначення покарання та звільнення від нього), тобто відмова від виконання покарання.* Теорії кримінального права також не притаманна одностайність в розумінні цього терміна. Звільнення від відбування покарання – це правовий інститут, покликаний гуманними засобами (шляхом повного або часткового звільнення засудженого від відбування покарання) виправляти чи перевиховувати осіб, що вчинили суспільно небезпечні діяння, і водночас сприяти досягненню цілей покарання та виконанню завдань кримінального законодавства у боротьбі зі злочинністю [12, с. 572–573]. Відомий вітчизняний дослідник у галузі кримінально-виконавчого права М. В. Романов звертає увагу на процесуальну сторону цього інституту. На думку останнього, звільнення від відбування покарання – міжгалузевий правовий інститут, який передбачає, якщо є встановлені законодавством підстави, закінчення кримінально-виконавчих правовідносин і кримінально-виконавчої діяльності та припинення щодо особи здійснення правообмежень і реалізації кари, обсяг якої передбачений конкретним видом кримінального покарання [11, с. 5].

3. *Звільнення від подальшого відбування покарання, тобто відмова від подальшого відбування покарання.* Значна частина науковців, зокрема автори коментарів до Кримінального кодексу України, не виділяють окремо «звільнення від подальшого відбування покарання», трактуючи останнє як звільнення від відбування покарання, оскільки деякі підстави застосування є спільними для обох видів звільнення [9]. До їх числа традиційно відносять звільнення на підставі закону України про амністію або акта про помилування, передбаченого ст. 85 КК України, та звільнення у зв'язку з усуненням законом караності діяння, передбаченого ч. 2 ст. 74 КК України.

4. *Заміна більш м'яким покаранням.* (Наприклад, заміна невідбутої частини покарання в порядку, передбаченому ст. 82 КК України; закон України про амністію або акт помилування в порядку, передбаченому ч. 2 ст. 74 КК України).

5. *Зниження призначеної міри покарання.* (Наприклад, застосування положень ч. 3 ст. 74 КК України).

Виконавши аналіз кримінально-правового інституту звільнення від покарання та його відбування, робимо висновок, що для одностайності його розуміння бракує правової визначеності та сталості практики правозастосування.

Розглянувши суміжні кримінально-правові інститути звільнення від покарання та його відбування та інститут звільнення від кримінальної відповідальності, можна переходити до ґрунтовного та всеосяжного дослідження поняття звільнення від покарання за хворобою.

Питання звільнення від покарання за хворобою врегульовано не лише нормами чинного законодавства України (ст.84 КК України, ст.537, 539 КПК України та 152 КВК України), а також положеннями постанови Пленуму Верховного Суду України від 28 вересня 1973 року №8 «Про практику застосування судами законодавства про звільнення від відбування покарання засуджених, які захворіли на тяжку хворобу» [2]. Слід наголосити, що дана постанова Пленуму ВСУ була прийнята під час чинності Кримінального кодексу УРСР 1960 року і не може відповідати всім сьогоденним реаліям кримінально-правових відносин. Однак навіть такі матеріали узагальненої судової практики не містять визначен-

ня поняття звільнення від покарання за хворобою.

Поняття звільнення від відбування покарання за хворобою наведено лише відомим українським науковцем В. В. Скибицьким як «відмова держави в особі суду від повного або часткового застосування до засудженого примусу, покарання за скоєння злочину. Єдиною підставою є хронічна душевна або інша тяжка хвороба, що перешкоджає відбуттю покарання» [12, с. 573–574]. Проте це визначення не зумовлене лаконічністю та стосується виключно питання звільнення від відбування покарання за хворобою, що є лише складовою інституту звільнення від покарання за хворобою.

Інститут звільнення від покарання за хворобою, в чинній редакції ст. 84 КК України, для загального суб'єкта злочину поєднано з кримінально-процесуальним інститутом відстрочки виконання вироку. Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 536 КПК України, виконання вироку про засудження особи до виправних робіт, арешту, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців, позбавлення волі може бути відстрочено у разі, зокрема, тяжкої хвороби засудженого, яка перешкоджає відбуванню покарання, – до його видужання. Додаткова норма, передбачена ч. 4 ст. 84 КК України, про необхідність направлення для відбування покарання осіб, зазначених у ч. 1, 2 ст. 84 КК України, у разі їх одужання, вказує на не безповоротність (тимчасовість) такого звільнення. Такий законодавчий підхід суперечить сутності інституту звільнення від покарання за хворобою, як безумовному та з єдиною підставою за станом здоров'я засудженого.

Такий неоднозначний «симбіоз» інститутів кримінального та кримінально-процесуального права відображається на правильності підходів до визначення звільнення від покарання, передбаченого ч. 1, 2 ст. 84 КК України, оскільки у випадку не призначення покарання буде неможливо застосувати положення ч. 4 ст. 84 КК України. Тому звільнення від покарання, в порядку ст. 84 КК України, найбільш прийнятно розглядати, як виняток, як звільнення від відбування покарання (призначення покарання та звільнення від нього), тобто відмова від виконання покарання. Такої думки дотримується і О. П. Горох, який інтерпретує вимоги Закону як «звільнення від призначеного покарання або відбування покарання за хворобою» [8, с. 411].

Відповідно до положень ч. 1 ст. 74 Кримінального кодексу України, звільнення засудженого від покарання або подальшого його відбування, заміна більш м'яким, а також пом'якшення призначеного покарання, крім звільнення від покарання або пом'якшення покарання на підставі закону України про амністію чи акта про помилування, може застосовуватися тільки судом у випадках, передбачених цим Кодексом. Виходячи з цього, застосування положень ст. 84 КК України може здійснюватися виключно судом. І якщо суд – орган державної влади в Україні [1], то звільнення від покарання за хворобою можна визначити як відмову держави від виконання або від подальшого виконання покарання. Ця інтерпретація правового інституту є коректною з огляду на специфіку настання правових наслідків його застосування: припинення кримінально-процесуальних відносин або кримінально-виконавчої діяльності як свідомої та волевиявленої дії держави в особі суду.

Закон України про кримінальну відповідальність передбачає чотири самостійних види звільнення від покарання за хворобою, ознаки яких є до певної міри відмінними. Перший вид – відмова держави від подальшого виконання покарання щодо особи, яка під час його відбування захворіла на психічну хворобу (ч. 1 ст. 84 КК). Другий вид – відмова держави від виконання призначеного особі покарання, якщо така особа після вчинення злочину захворіла на тяжку хворобу (крім психічної) (ч. 2 ст. 84 КК). Третій вид – відмова держави від подальшого виконання покарання щодо особи, яка під час його відбування захворіла на тяжку хворобу (крім психічної) (ч. 2 ст. 84 КК України). Четвертий вид – відмова держави від подальшого виконання покарання щодо військовослужбовців, який визнаний непридатним до військової служби за станом здоров'я (ч. 3 ст. 84 КК). Виходячи із переліку таких видів кримінально-правового інституту (перші три – різні за фактичними підставами у вигляді захворювання і процесуального регулювання; четвертий – спеціальний суб'єкт злочину), слід сформулювати єдине і цілісне визначення поняття звільнення від покарання за хворобою.

Характерною особливістю звільнення від покарання за хворобою від суміжних кримінально-правових інститутів є саме стан здоров'я засудженого. Ця обставина взагалі і є основною підставою застосування положень ст. 84 КК України.

Висновки. Узагальнюючи викладене, звільнення від покарання за хворобою – це відмова держави від виконання, за обвинувальним вироком суду, покарання або від подальшого його виконання, за станом здоров'я засудженого, що перешкоджає відбуванню покарання, до його одужання.

У зв'язку з відсутністю нормативного визначення цього кримінально-правового інституту, вбачається за доцільне впровадження вищевикладеного поняття в доктрину кримінального права.

Беручи до уваги те, що постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства про звільнення від відбування покарання засуджених, які захворіли на тяжку хворобу» була прийнята 28 вересня 1973 року, вважаємо за корисне Пленуму Верховного Суду надати роз'яснення з питань застосування законодавства під час вирішення судових справ про звільнення від покарання за хворобою, де, зокрема, і зазначити визначення цього поняття.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – 141 с.
2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням МВС України щодо офіційного тлумачення положень частини третьої статті 80 Конституції України (справа про депутатську недоторканність): Рішення Конституційного Суду України від 27 жовтня 1999 р. № 9-рп/99 [Електронний ресурс]. // офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-99>
3. Про практику застосування судами законодавства про звільнення від відбування покарання засуджених, які захворіли на тяжку хворобу: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 28 вересня 1973 року №8. [Електронний ресурс] // офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-73>
4. Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності: Постанова Пленуму Верховного суду України від 23 грудня 2005 року №12. [Електронний ресурс] // офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-05>
5. Актуальні проблеми вдосконалення та уніфікації термінології Кримінального кодексу України: Рекомендації Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Верховної Ради України. [Електронний ресурс] // офіційний сайт Комітету з питань правоохоронної діяльності Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://komzakonpr.rada.gov.ua/fsview/72604.html>
6. Верховенство права. Доповідь, схвалена Венеційською Комісією на 86-му пленарному засіданні. (Венеція, 25–26 березня 2011 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2011\)003rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)003rev-e)
7. Баулін Ю.В. Звільнення від кримінальної відповідальності.: Монографія. – Київ: Атіка, 2004. – 296 с.
8. Горох О.П. Звільнення від покарання та його відбування за кримінальним правом України: дис. ... докт. юрид. наук. – Київ, 2019. – 674 с.
9. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. – 6-те вид., переробл. і доповн. / За ред.. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – Київ: Юрид. думка, 2009. – 1236 с.
10. Письменський С.О. Звільнення від покарання та його відбування: проблеми систематизації та вдосконалення законодавства // Вісник кримінального судочинства. – 2005. – №1 – С. 192–199.
11. Романов М.В. Звільнення від відбування покарання: Навч. посібн. – Харків: Права людини, 2012. – 112 с.
12. Юридична енциклопедія: в 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – Київ: Укр. енцикл., 1998. // Т.2: Д – Й. – 1999. – 744 с.

Надійшла до редакції 26.11.2019.

References

1. Konstytutsiya Ukrayiny: Prynyata na p'yatyy sesiyi Verkhovnoyi Rady Ukrayiny 28 chervnya 1996 r. [Constitution of Ukraine: Adopted at the fifth session of the Verkhovna Rada of Ukraine on June 28, 1996] // Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. – 1996. – №30. – 141 s. [in Ukr.].
2. Rishennya Konstytutsiyonoho Sudu Ukrayiny u spravi za konstytutsiynym podanniam MVS

Ukrayiny shchodo ofitsiynoho tлумachennya polozhen' chastyntv tret'oyi statti 80 Konstytutsiyi Ukrayiny (sprava pro deputat-s'ku nedotorkannist'): Rishennya Konstytutsiyynoho Sudu Ukrayiny vid 27 zhovtnya 1999 r. № 9-rp/99 [Elektronnyy resurs]. [Judgment of the Constitutional Court of Ukraine in the case on the constitutional submission of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine regarding the official interpretation of the provisions of Article 80 (3) of the Constitution of Ukraine] // ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. – Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-99> . [in Ukr.].

3. Pro praktyku zastosuvannya sudamy zakonodavstva pro zvil'nennya vid vidbuvannya pokarannya zasudzhenykh, yaki zakhvorily na tyazhku khvorobu: Postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrayiny vid 28 veresnya 1973 roku №8. [On the Practice of the Application by the Courts of Legislation on Exemption from Sentencing of Convicted Sick People Who Have Sick Illness: Resolution of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine of September 28, 1973 No. 8]. [Elektronnyy resurs] [On the Practice of the Application by the Courts of Legislation on Exemption from Sentencing of Convicted Sick People Who Have Serious Illness: Resolution of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine of September 28, 1973 No. 8]. // ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. – Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-73>. [in Ukr.].

4. Pro praktyku zastosuvannya sudamy Ukrayiny zakonodavstva pro zvil'nennya osoby vid kryminal'noyi vidpovidal'nosti: Postanova Plenumu Verkhovnoho sudu Ukrayiny vid 23 hrudnya 2005 roku №12. [On the Practice of the Application by the Courts of Ukraine of the Law on Exemption from Criminal Liability: Decree of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine of December 23, 2005 No. 12]. [Elektronnyy resurs] // ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. – Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-05>. [in Ukr.].

5. Aktual'ni problemy vdoskonalennya ta unifikatsiyi terminolohiyi Kryminal'noho kodeksu Ukrayiny: Rekomendatsiyi Komitetu z pytan' zakonodavchoho zabezpechennya pravookhoronnoyi diyal'nosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. [Topical problems of improving and unifying the terminology of the Criminal Code of Ukraine: Recommendations of the Committee on Legislative Support of Law Enforcement of the Verkhovna Rada of Ukraine]. [Elektronnyy resurs] // ofitsiynyy sayt Komitetu z pytan' pravookhoronnoyi diyal'nosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. – Rezhym dostupu: <http://komzakonpr.rada.gov.ua/fsview/72604.html>. [in Ukr.].

6. Verkhovenstvo prava. Dopovid', skhvalena Venetsiys'koyu Komisiyeyu na 86-mu plenarnomu zasidanni. (Venetsiya, 25–26 bereznya 2011 roku) [Rule of law. Report approved by the Venice Commission at its 86th plenary session. (Venice, March 25-26, 2011)] [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2011\)003rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)003rev-e). [in Ukr.].

7. Baulin, YU.V. (2004) Zvil'nennya vid kryminal'noyi vidpovidal'nosti. [Criminal Release] : Monohrafiya. – Kyiv: Atika. – 296 s. [in Ukr.].

8. Horokh, O.P. (2019) Zvil'nennya vid pokarannya ta yoho vidbuvannya za kryminal'nym pravom Ukrayiny [Exemption from punishment and his serving under the criminal law of Ukraine] : dys. ... dokt. yuryd. nauk. – Kyiv, 2019. – 674 s. [in Ukr.].

9. Naukovo-praktychnyy komentar Kryminal'noho kodeksu Ukrayiny. [Scientific and practical commentary of the Criminal Code of Ukraine] – 6-te vyd., pererobl. i dopovn. / Za red.. M.I. Mel'nyka, M.I. Khavronyuka. – Kyiv: Yuryd. dumka, 2009. – 1236 s. [in Ukr.].

10. Pys'mens'kyy, YE. O. (2005) Zvil'nennya vid pokarannya ta yoho vidbuvannya: problemy systematyzatsiyi ta vdoskonalennya zakonodavstva [Exemption from punishment and its serving: problems of systematization and improvement of legislation] // Visnyk kryminal'noho sudochynstva. – №1 – S. 192–199. [in Ukr.].

11. Romanov, M.V. (2012) Zvil'nennya vid vidbuvannya pokarannya [Exemption from Sentencing] : Navch. posibn. – Kharkiv: Prava lyudyny. – 112 s. [in Ukr.].

12. Yurydychna entsyklopediya [Legal Encyclopedia] : v 6 t. / Redkol.: YU.S. Shemshuchenko (holova redkol.) ta in. – Kyiv: Ukr. entsykl., 1998. // T.2: D – Y. – 1999. – 744 s. [in Ukr.].

SUMMARY

Shmat M. S. Exemption from punishment due to illness: concept composition and definition.

Ukrainian lawyers recognize the effective form of combating crime not only the use of punishment, but also the exemption from them. The issue of exemption from punishment due to illness, in terms of the realization of the principle of humanism and the inadmissibility of distortion of the purpose of punishment, takes one of the leading places in the system of exemption from punishment and its serving. However, the attitude of scholars to the institute of exemption from punishment due to illness is ambiguous, and approaches to determining the conceptual component of this category are different.

The author has considered matters of solving the problem of release from punishment due to illness, including its composition of the notion and definition. He has paid attention to the available scientific

works on the topic under study. The adjacent criminal institutes of release from criminal responsibility and release from punishment and its serving has been analysed. The author has suggested a specific approach to understanding the forms of criminal liability and the release from punishment. Article 84 of the Criminal Code of Ukraine and judicial practice of Ukraine on this issue have been examined. A feature of the release from punishment due to illness is the state of health of the convict.

The concept of release from punishment due to illness under the criminal law of Ukraine has been defined. So, release from punishment due to illness is the refusal the state to executing, on the court conviction or from its further execution, in connection with the state of health of the convict, impeding the serving of punishment, until his/her recovery.

The author offers suggestions for improving the institute of release from punishment due to illness. The definition of this concept is recommended to introduce into the criminal legal doctrine of Ukraine and judicial practice of Ukraine, in particular in the clarifications of the Plenum of the Supreme Court.

Keywords: *notion, definition, illness, criminal responsibility, release from punishment, non-performance by the state.*

УДК 343.9

DOI: 10.31733/2078-3566-2019-4-230-236

Павлик М. П. ©
аспірант
(Національна академія
внутрішніх справ)

ХАРАКТЕРИСТИКА СПОСОБІВ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯМ ЗА КОРДОНОМ

У статті розглянуто наукові підходи щодо визначення та класифікації способів вчинення злочину, досліджено криміналістично-значущі особливості, що формують способи вчинення злочинів, пов'язаних із працевлаштуванням за кордоном. Увага приділяється описанню способів, з'ясуванню їх особливостей, визначенню факторів, які впливають на їх формування, на підставі чого здійснено їх систематизацію. Усі варіанти злочинних дій у сфері працевлаштування за кордоном класифіковано за чотирма критеріями: залежно від суб'єкта, яким вчиняється злочин; залежно від рівня суспільної безпеки; залежно від тривалості дій; залежно від характеру дій.

Ключові слова: *шахрайство, працевлаштування за кордоном, угода, способи шахрайства, роботодавець, працівник.*

Постановка проблеми. Стаття 43-46 Конституції України гарантує, що кожен член суспільства має право на працю, на відпочинок, на соціальний захист, на безпечні та здорові умови праці і на заробітну плату. Держава при цьому повинна створювати умови, необхідні громадянинові для повної реалізації своїх прав [1]. Між тим, прогресивні зміни у структурі злочинності та поява нових сучасних способів дій, у тому числі й у сфері працевлаштування, ускладнили можливість держави повною мірою захищати вищевказані права громадян. Маючи на меті отримати більш привабливі умови життя та праці за кордоном, велика частина населення України мігрує в пошуках кращого життя та високооплачуваної роботи. Як відомо, великий попит завжди зумовлює низку пропозицій, у тому числі з боку недобросовісних суб'єктів, які вчиняють злочинні дії.

Вказане викликає застосування дієвих заходів для вирішення проблем розкриття та розслідування злочинів, пов'язаних із працевлаштуванням за кордоном. Натомість

© Павлик М. П., 2019
k_ksmp@dduvs.in.ua